

Monipuoliset mahdollisuudet kuntalaisten osallistua päätöksenteon valmisteluun

Monipuoliset mahdollisuudet kuntalaisten osallistua päätöksenteon valmisteluun

YHTV 09.03.2022 § 18

Valmistelija

Henkilöstöpäällikkö Heli Huhtamäki, puh. 040 190 3056 ja
palvelusuunnittelija Sinikka Mosorin, puh. 040 504 3861

1. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisen kumppanuuden selvittäminen

Kuntastrategiassa 2022-2030 - Asukaslähtöiset ja monipaikkaisuutta tukevat palvelut - "Merkityksellistä terveellistä elämää"

Strategiset menestystekijät ja painopisteet: Palveluiden tuottamisessa ja kehittämisessä lähtökohtinamme ovat asiakaslähtöisyys, osallisuus ja ihmisten arjen kokonaisvaltainen toimivuus.

Tarkemmat toimenpidelinjaukset; Tarjotaan riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia kuntalaisten osallistua päätöksenteon valmisteluun ja päätöksentekoon.

Vuosina 2019-2020 kaupungilla oli kumppanuussopimus osallisuuden ja yhteisöllisyyden. Silloisen kumppanuussopimuksen lähtökohdat olivat;

1. Tulevaisuuden kunnan tehtävä on huolehtia kunnan elinvoimasta ja kuntalaistensa hyvinvoinnista sekä tukea kaikkien kuntalaisten osallisuutta omassa lähiyhteisössään.
2. Kumppanuuden tavoitteena on testata ja ottaa käyttöön uusia toimintamalleja kuntalaisten osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Toiminnan kautta aktivoidaan niitäkin kuntalaisia, jotka eivät tällä hetkellä tule tavoitetuiksi olemassa olevien palvelujen tai toiminnan kautta ja ovat siten heikommassa asemassa kuin muut kuntalaiset.
3. Tavoitteena on myös mahdollistaa eri ryhmien kohtaaminen matalan kynnyksen toiminnan kautta. Kuntalaisten yhdessä tekemisen ja osallisuuden kokemusten kautta pyritään vaikuttamaan kuntalaisten hyvinvointiin ja koko kunnan elinvoimaan.

Toimeenpiteet kumppanuussopimuksessa kohdistui kuntalaisiin kyselyn (meidän Pudasjärvi ja kouluilla kysely lapsille sekä nuorille), penkkikahvilan ja nuorisoon oman lähiympäristön vaikuttamisen kautta tuunattiin nuorisotila ja tehtiin nuorisotilaan Pirttiin valotaidetta. Lisäksi järjestettiin valtuustolle osallisuusseminaari.

2. Pudasjärven markkinat (järj. yrittäjät)

Kaupunki on aina osallistunut omalla stadilla Pudasjärven markkinoille. Markkinat järjestetään tänä vuonna 8.-9.7. Markkinoilla on ollut yleensä yhteinen teema. Vuonna 2019 teemana oli Hyvän Olon Keskus ja sen toimijat (palvelut). Vuonna 2020 ja 2021 ei markkinoita ole pidetty Korona-pandemian takia.

Tälle vuodelle on kaupungin markkinointi ja viestintä sekä Pudasjärven Kehitys Oy keskustelleet teemaksi Elinvoimaiset kylät. Näkökulmana on keskusteltu kuntastrategiasta toimenpidelinjauksena; Markkinoimme kylien monimuotoisuutta ja houkuttelevuutta elinympäristönä sekä paikkariippumattoman työn tekemisen paikkana.

Markkinoille on aina tehty ns. työjärjestys eli valiokunnan jäsenet ovat ilmoittaneet ajankohdan, milloin ovat kaupungin stadilla kuntalaisten tavattavissa.

Valiokunta käy keskustelun osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisesta kumppanuudesta sekä Pudasjärven markkinoiden 8.-9.7. työjärjestyksestä ja teemasta "Elinvoimaiset kylät" vuodelle 2022.

Yhteisövaliokunnan ohjausesitys

Valiokunta näki tarpellisena valmistelun kumppanuussopimuksesta osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Valiokunta nosti avainsanoiksi ja ohjaavaksi ajatukseksi kumppanuussopimuksen valmisteluun seuraavat asiat;

- Luonto
- Päätöksenteko kohtaa kuntalaisen
- Kylillä kokouksia (kaupungin toimielimet)
- Kohtaamisia kuntalaisten kanssa
- Haastekampanja (valiokunta haastaa muut toimielimet kohtaamaan kuntalaisia)
- Valiokunnat päättäjien ja kuntalaisten siltana
- Kouluihin demokratiaopetus toimielinten jäsenten toimesta
- Tulevaisuuden vahvuudet
- Tavoitteellinen
- Osallistava budjetointi
- Tapahtumat toimivat kuntalaisten aktivointina.

Valiokunnan jäseniä voi lähteä myös palvelusuunnittelijan mukana 17.3-16.5.2022 järjestettäville kyläkiertoille. Palvelusuunnittelija laittaa asiasta viestiä.

Yhteisövaliokunta kävi keskustelua Pudasjärven markkinoiden ensi kesän teemasta. Yhteisövaliokunta suosittaa myös markkinoilla esittelemään kylien monimuotoisuutta ja houkuttelevuutta " Elinvoimaiset kylät" -teeman mukaan. Kyläyhdistykset ja kylillä toimivat yritykset voisivat olla markkinoilla mukana.

Valmistelija Henkilöstöpäällikkö Heli Huhtamäki, puh. 040 190 3056, palvelusuunnittelija Sinikka Mosorin, puh. 040 504 3861 ja hyvinvointipäällikkö Outi Nivakoski, puh. 040 560 9297

1.Osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisen kumppanuuden selvittäminen

Kaupungin johtoryhmässä

keskusteltiin kumppanuussopimuksesta 12.4.2022. Kumppanuussopimus tukisi kuntastrategiaa ja sen toteuttamista vahvasti sekä tulevia kunta-alan uudistuksia. Kumppanuussopimus haluttaisiin kuitenkin sitoa osana isompaa kehittämistarvetta. Keskustelujen pohjalta kehittämiskohteeksi nähtiin laaja hyvinvointikertomus ja sen rakenne sekä merkitys kaupungin ennaltaehkäisevien palvelujen ja kuntalaisten hyvinvoinnin tuottamiseen. Viime valtuustokaudella valtuutetuilta saadun palautteen mukaan hyvinvointikertomusta, sen rakennetta ja tuotettua tietoa päätöksenteon tueksi tulisi kehittää selvempään ja tiiviimpään muotoon sekä ottaa huomioon myös työikäiset, aktiiviset seniorit ja vanhusväestö.

Kunnan on valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus, mutta kertomuksen rakennetta ei ole tiukasti määriteltä eli se voi olla kunnan näköinen.

Hyvinvointipolitiikan suunnittelun, valmistelun, seurannan ja arvioinnin työvälineeksi valmistellaan kunnissa hyvinvointikertomus. Sen tulisi olla tiivis ja helposti ymmärrettävään muotoon kirjoitettu kuvaus ja arviointi johtopäätöksineen kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista, terveyteen vaikuttavien tekijöiden muutoksista, kunnan toteuttamasta hyvinvointipolitiikasta, palvelujärjestelmän toimivuudesta ja kyvystä vastata hyvinvointitarpeisiin sekä ehkäisevän työn vaikuttavuudesta. Hyvinvointikertomuksessa täsmennetään kuntalaisten hyvinvointitarpeita ja arvioidaan toteutunutta toimintaa ja käytettävissä olevien resurssien suhdetta tarpeisiin. (Perttilä & Uusitalo 2007).

Hyvinvointikertomuksen kehittämiseksi tulisi hyvinvointikertomustyön prosessi yhdistää aikataulullisesti talousarviosuunnitteluun huomioiden kuntastrategia. Huomiota tulisi kiinnittää raportointiin ja viestintään, resursseihin ja hyvinvointikertomuksen käyttöön päätöksenteon välineenä. Myös tuleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus tulee huomioida hyvinvointikertomustyössä, sillä kuntien työn painottuminen ennaltaehkäisyyn ja ennakoarviointiin liittyviin asioihin tulee lisääntymään. Tämä tulisi tulevaisuudessa huomioida muun muassa hyvinvointikertomuksen indikaattoreiden valinnassa ja hyvinvoinnin seurannassa.

Hyvinvointikertomuksen kehittämisen taustalla on ajatus siitä, että kunnan johtaminen ja palvelujen kehittäminen tulisi perustua tietoon. Kunnan tulee hyvinvointia edistääkseen kehittää kunnan elinvoimaa ja toimintakykyä, tunnistaa eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointitarpeet ja -odotukset sekä luoda niille edellytyksiä muun muassa hyvinvointipalveluilla, ehkäisemällä ja vähentämällä aktiivisesti sosiaalisia ongelmia ja eriarvoisuutta.

Lisäksi tulee olla tietoinen siitä, että hyvinvoinnin edistäminen on kunnan asukkaiden ja eri yhteisöjen yhteinen asia.

Olemme pyytäneet tarjouksen Maahenki Oy/ Maaseudun Sivistysliitolta Yhteisövaliokunnassa 9.3.2022 valmistelulle annetun ohjausesityksen mukaisesti. Tarjous oheismateriaalina.

Miten hyvä saadaan esille? -vuorovaikutteinen hyvinvointi- ja osallisuusprosessi, jonka tavoitteena on lisätä viranhaltijoiden, poliittisten päättäjien ja kuntalaisten vuoropuhelua.

Tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä ja osaamista osallisuudesta sekä vastata kuntastrategian tavoitteisiin toimivasta kuntademokratiasta.

Prosessilla ja sen toimenpiteillä lisätään aitoa vuorovaikutusta kaupunkilaisten ja sidosryhmien kanssa sekä vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Prosessi tukee laajaa hyvinvointikertomustyötä ja on osa iloisen päätöksenteon teemavuotta. <https://msl.fi/iloinenpaatoksenteko2022/>

Aika: elokuu 2022 - helmikuu 2023 (tarkemmat ajankohdat sovitaan erikseen, aikataulu sovittu tarjouksesta poikkeavasti erikseen palvelutuottajan kanssa 28.4.2022)

Ehdotetut toimenpiteet:

1. Luodaan prosessille oma työskentelyalusta Moodle-verkkoalustalle, johon kerätään prosessin aikana tuotetut materiaalit ja joka mahdollistaa aikaan ja paikkaan sitomattoman osallistumisen ja prosessin seuraamisen.

2. Yhteinen aloituspalaveri (1-2h)

Määritellään yhdessä prosessin tavoitteet, nimetään yhteyshenkilöt (3-5) ja sovitaan tulevien toimenpiteiden tarkemmat ajankohdat. Tapaaminen toteutetaan verkkoalustoilla (Teams ja Moodle)

3. Työpaja (2h) viranhaltijoille ja valtuutetuille

Hyvinvointi ja osallisuus kuntien hyvinvointikertomuksissa - miksi, mitä ja miten mitataan?

Hyvinvointikertomus on kuntien ja alueiden lakisääteinen ja keskeinen työkalu asukkaiden hyvinvoinnin tilan seuraamiseen. Hyvinvointikertomuksessa linjataan myös tavoitteet ja toimenpiteet kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Mutta miten hyvinvointia lopulta määritellään ja mitataan? Ja kuinka osallisuus hyvinvoinnin keskeisenä ulottuvuutena näkyy hyvinvointi-indikaattoreissa?

Työpajassa pohditaan hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia ja käydään läpi erilaisia suoran ja koetun hyvinvoinnin mittareita. Pohditaan myös käytäntöjä, joiden avulla asukkaat voidaan tuoda mukaan päätöksenteon eri vaiheisiin ja palvelujen kehittämiseen. Menetelminä käytetään erilaisia yhteiskehittämisen menetelmiä, joissa keskeistä on rakentava ja eteenpäin vievä vuoropuhelu.

Työpaja toteutetaan verkkoalustoilla (Teams ja Moodle).

4. Miten hyvä saadaan esille? - vuorovaikutteiset työpajat (á 2-3h)

Lisätään vuoropuhelua ja yhdessä tekemistä kuuntelemalla kuntalaisia ja menemällä sinne, missä he luontaisesti ovat.

Toteutetaan neljä (4) kappaletta vuorovaikutteisia työpajoja, joihin kutsutaan valtuutettuja yhteisö- ja hyvinvointivaliokunnista sekä oman arkensa asiantuntijoita, erilaisissa elämäntilanteissa olevia asukkaita.

Työpajoissa osallistutaan joidenkin paikallisesti tärkeiden asioiden toteuttamiseen ja tehdään konkreettisesti yhdessä. Tilaisuuksien tarkemmat sisällöt, ajankohdat ja paikat sovitaan erikseen yhdessä yhteyshenkilöiden kanssa. Toimintaa koordinoi Maahengen työntekijä, joka suunnittelee ja valmistelee tilaisuudet yhdessä viranhaltijoiden ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa.

5. Yhteenveto ja tulosten esittely (1-2h) molempien valiokuntien kanssa Prosessista tehdään kooste, jossa esitellään keskeiset havainnot sekä kuullun perusteella tehtävät toimenpide-ehdotukset. Tavoitteena on nivoa toimenpide-ehdotukset osaksi kunnan hyvinvointityön vuosikelloa. Tilaisuudet voidaan toteuttaa joko paikan päällä tai etätilaisuuksina.

6. Yhteinen palautepalaveri (1-2h)
Arvioidaan, miten vuoropuhelu on lisääntynyt viranhaltijoiden, luottamushenkilöiden ja asukkaiden välillä. Arvioidaan myös sitä, miten prosessi on tukenut laajaa hyvinvointikertomustyötä.

Kustannukset katetaan kehittämisrahastosta vuodelle 2022 ja kaupunginhallituksen kustannuspaikalle 1010 varataan määrärahat talousarvioon vuodelle 2023.

Hyvinvointipäällikkö vie asian myös Hyvinvointivaliokunnalle käsiteltäväksi 19.5. kokoukseen.

HYVINVOI 19.05.2022 § 30

Henkilöstöpäällikkö Heli Huhtamäki ja Maaseudun sivistysliiton kehittämispäällikkö Virpi Harilahti- Juola esittelivät hyvinvointivaliokunnan jäsenille osallisuuden kumppanuussopimusta.

Yhteisövaliokunta on käsitellyt asiaa 13.5.2022§35 kokouksessaan ja antanut ohjausesityksen jossa se kannatti asian valmistelua kaupunginhallitukselle päätöksen tekoa varten.

Hyvinvointivaliokunnan ohjausesitys:

Hyvinvointivaliokunta oman keskustelun pohjalta antaa ohjausesityksen, että asia tulee valmistella kaupunginhallitukselle päätöksen tekoa varten esittelyn mukaisesti.

Hyvinvointipäällikkö Outi Nivakoski esittelee, missä vaiheessa hyvinvointikertomuksen kehittämisen prosessi on menossa.

Valiokunta kuuli tilannekatsauksen hyvinvointikertomuksen kehittämispöytäkirjasta, jota kaupunki vie eteenpäin yhteistyössä Maaseudun Sivistysliiton kanssa. Kuntalaisille toteutetaan loppuvuonna 2022 kuntalaiskyselyitä eri tapahtumissa sekä yläkoulussa ja 2. asteen oppilaitoksissa. Kyselytutkimusten sarja jatkuu myös vuodelle 2023. Kyselyt toteutetaan pääosin henkilökohtaisten kohtaamisten kautta, millä halutaan saada aikaan kohtaamisia kuntalaisten, kaupungin henkilöstön sekä luottamushenkilöiden välillä. Kaupunginvaltuutetut on haastettu osallistumaan loppuvuoden kyselytilaisuuksiin.